

STRADONICE U PÁTKU, okr. Louny, Ústecký kraj

Pravěké hradiště

800–450 př. Kr.

Význam: Pravěké hradiště zajímavého typu s nádherným výhledem do Pohří.

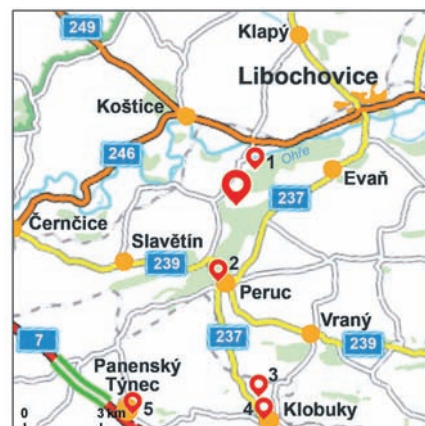
Historie: Jako mnoho jiných významných lokalit uvedl *hradiště v poloze „Na Šancích“ (též „Na Hradbách“ a v nových mapách „Na Valech“) do odborné literatury archeolog J. L. *Píč na konci 19. století. Jeho poznávání a propagace jsou ovšem spojeny především se jménem Z. Smrže z mosteckého Ústavu archeologické památkové péče, který zde v 70. letech minulého století provedl *archeologický výzkum. Během tří sezón prozkoumal zejména složitý systém opevnění; výzkumu vnitřní plochy dosud brání zemědělské obdělávání půdy a také mohutná vrstva orbou způsobených splachů v jižní a západní části hradiště, která překrývá původní povrch v mocnosti téměř dvou metrů.

Stáří hradiště bylo dlouho nejasné. Nejstarší nálezy pocházejí již ze starší doby kamenné; lidská činnost je doložena i v neolitu, mladší době bronzové, kdy zde patrně fungovalo neopevněné sídliště, v době římské a raném středověku. Archeologický výzkum prokázal, že opevnění, a tím pádem asi nejintenzivnější užívání lokality, náleží do doby halštatské. Pro toto období je stavba hradiště ostatně typická. Na rozdíl od jihočeských hradišť (→Albrechtice u Sušice, →Boudy, →Zálezly u Čkyně) však mají Stradonice značně odlišný, jedinečně konstruovaný systém *valů a příkopů.

Nevelké množství nálezů získaných archeologickým výzkumem uvnitř ohrazené plochy lokality a malá mocnost prozkoumané *kulturní vrstvy napovídají, že osídlení hradiště nebylo příliš intenzivní. Areál zřejmě sloužil jen příležitostně: jako útočiště

↑ *Panoramatický pohled z hradiště na České středohoří. Vpravo hrad Hazmburk. Foto Z. Kačerová, 2013.*

□ *Plán lokality podle Smrže 1981; upravil Č. Čišecký.*

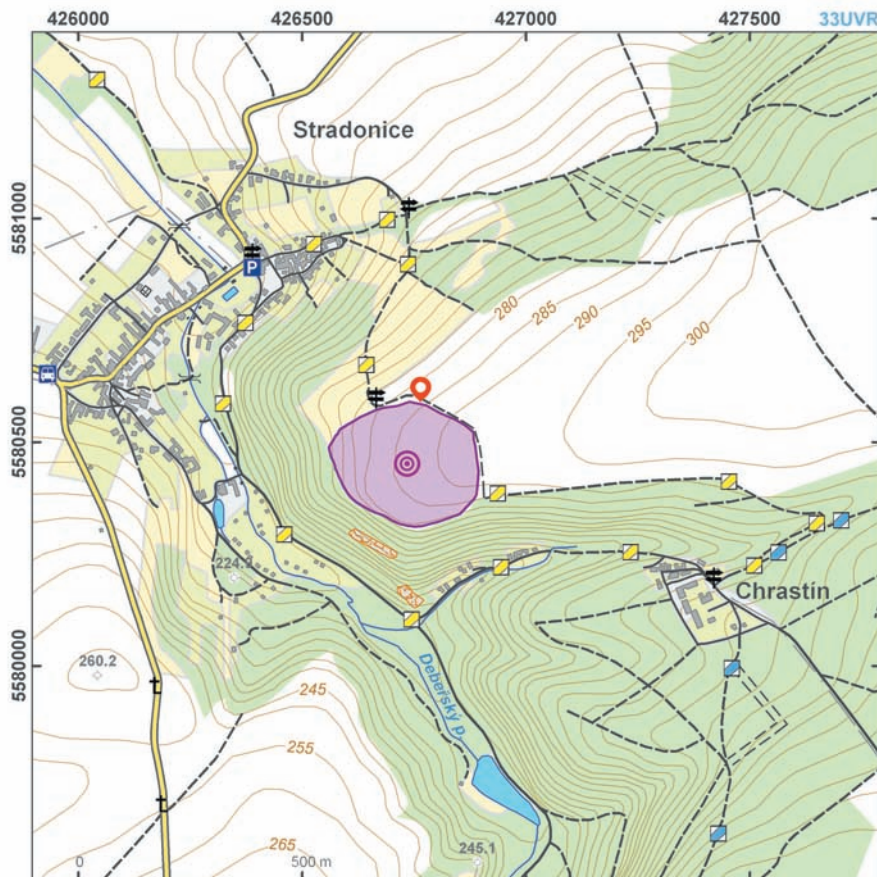

v nebezpečí, shromaždiště okolních komunit k provádění náboženských obřadů, ceremoniálních hostin a směně zboží apod. Hradiště mohlo být „ideovým centrem“ a zdrojem identity kmenového společenství; mohutnost jeho opevnění snad demonstrovala prestiž celé společnosti.

Popis: Hradiště je situováno v nadmořské výšce 274–292 m na západním konci výběžku náhorní plošiny převýšené o 90 m nad údolím Deberského potoka, který se po několika kilometrech vlévá do Ohře. Na strmých jižních a západních svazích se střídají písčité slínovce a vrstvičky mladého hnědého uhlí těženého v 19. století; na jižním svahu a na planině severovýchodně od hradiště se těžila opuka. Terén hradiště se svažuje od severovýchodu k jihozápadu, přičemž výškový rozdíl ploch činí asi 15 m.

Náhorní plošinu přetíná od severu k jihu 520 m dlouhý val, který vymezuje necelých 7 ha vnitřní plochy hradiště. Areál má neobvyklý tvar téměř pravidelného šestiúhelníku se zaoblenými rohy. Na jižní a západní straně navazuje linie opevnění přímo na dvě strže směřující do údolí (jsou dobře viditelné na lidarovém snímku hradiště). Jižní strž mohla být kdysi příkopem, prohloubeným a rozšířeným pozdější vodní erozí. Jediný původní vchod do ohrazení se předpokládá na západní straně, mezi strží a ukončením severozápadního ramene ohrazení (v místě archeologické sondy **A**).

Různé části opevnění se pravděpodobně stavěly odlišnou technikou. Podobný rys byl zachycen na některých pravěkých hradištích v zahraničí, ale také na halštatském hradišti → Boudy na Písecku nebo na raně středověkém

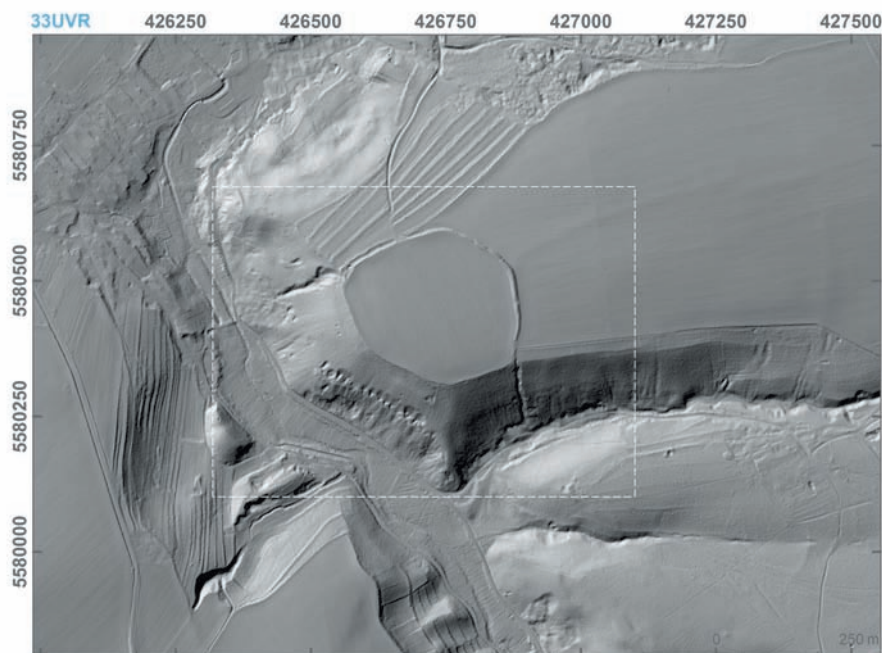
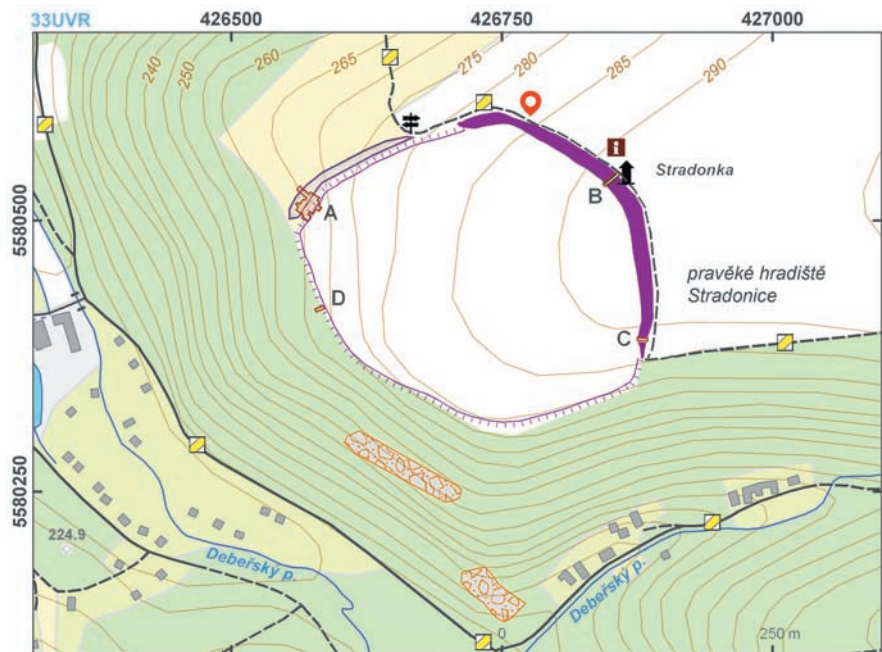

hradišti Pohansko na jižní Moravě. Předpokládá se, že jednotlivé části opevnění mohly stavět různé komunity z okolí. Soudě podle nečetných stop osídlení starší doby železné v blízkosti hradiště, museli jeho budovatelé přicházet i z poměrně vzdálených území.

Nejlépe se dochovalo opevnění na východní straně (sonda **B**). Val zde je v základně asi 8 m široký a jeho dnešní zachovaná výška činí 2,7 m. Vnitřní konstrukce se skládala z pásu propojených dřevěných komor (na způsob srubů) vyplněných hlínou,

vnější stěnu tvořila zeď pečlivě vyskládaná z opukových kamenů. Na vnitřní straně valu byl umístěn 3,5 m široký ochoz, umožňující pohyb po opevnění, a na vrcholu hradby stála dřevěná palisáda. K vnější straně přiléhal 5–6 m široký a asi 2,5 m hluboký příkop, který je dnes vyplněn splachy z okolních polí, a není tak patrný. Vede jím polní cesta.

Val obloukovitě směřuje k jihu, přičemž se neustále snižuje, až před ústím rokle, za umístěním archeologické sondy **C**, mizí docela. Tuto

situaci způsobily splachy půdy a zplavňování horní části valu v 70. letech kvůli vjezdu zemědělských strojů do vnitřního areálu původního hradiště. Na severní straně přechází val plynule do upravené terénní hrany, která byla rovněž zpevněna srubovou konstrukcí, *čelní kamennou plentou (v tomto případě opukovou zdí) a palisádou. Nepřerušovaný vnější příkop lemoval terénní hranu až téměř k předpokládanému západnímu vchodu. Dnes jím částečně prochází přístupová cesta od vesnice.

Výzkum v místech možného vstupu do hradiště (**A**; dnes je prostor pokryt neprostupnou vegetací) odhalil další variantu konstrukce opevnění. Původně zde stál asi 1,5–2 m vysoký val, který dnes zaniká v přilehlých sedimentech splavených z pole. K jeho vnitřnímu úpatí přiléhala asi 2–3 m široká kamenitá dlažba. Val samotný byl zpevněn kamenitým jádrem a na jeho temeni pravděpodobně opět stála palisáda. V prostoru mezi valem a příkopem byla umístěna kamenná lícovaná opěrná zeď, vysoká asi 1,5–2 m, která zpevňovala svah nad příkopem. Příkop o šířce 3,5–4,5 m byl na vnější straně opět zvýšen do jakéhosi druhého nižšího valu (viz rekonstrukci na informační tabuli na hradišti). Podle Z. Smrže jde o první pravěký doklad sofistikovaného způsobu fortifikace, který je jinak znám pod francouzským označením *glacis* až u barokních pevností a polních *opevnění ze 17.–19. století.

Jižní a západní hrany ostrožny nad příkrými svahy údolí Debeřského potoka ukončuje ostrá rovná hrana, jejíž tvar je ovlivněn lidskou činností. Stopy opevnění v sondě **D** však nalezeny nebyly; je pravděpodobné, že tu

mohla stát například dřevěná palisáda.

V r. 2009 byla na nejvyšším místě valu postavena rozhledna Stradonka, která má připomínat strážní věže laténských *oppid. Je z ní překrásný výhled na část Krušných hor a celé České středohoří; panorama uzavírá dominantní silueta středověkého *hradu Hazmburk. V r. 2013 byly v její blízkosti instalovány sluneční hodiny. Za hezkého počasí je toto místo ideálním cílem rodinných výletů. [dd]

Literatura: Pič 1895; Smrž 1981, 1982, 1992; Dreslerová – Hrubý 2004; Smrž.

Navigační bod: N 50°22'22.45", E 13°58'12.90" (severně od valu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování v centru obce Stradonice po žluté turistické značce směr rozhledna Stradonka nebo Hradiště Stradonice k rozcestníku „Zadní Valy“.

Rizika: Žádná.

Okolí: [1] Levousy (LT), raně středověké hradiště: N 50°23'09.75", E 13°58'56.59" (1,6 km).

[2] Peruc (LN), Oldřichův dub: N 50°20'45.55", E 13°57'46.17" (3,1 km).

[3] →Klobuky (KD), menhir (8,0 km).

[4] Klobuky (KD), ruiny gotické tvrze ze 14. století: N 50°17'41.23", E 13°59'17.12" (8,8 km).

[5] Panenský Týnec (LN), nedostavěný kostel Panny Marie: N 50°17'46.57", E 13°55'00.18" (9,4 km).

↑ Val hradiště. Foto Z. Kačerová, 2013.

→ Řez valem v severní části hradiště. Podle Z. Smrže, archiv ARÚP, TX198004145.

↙ LLS snímek (stínovaný model) areálu. Na snímku (čárkovane vyznačen obvod plánu lokality) jsou viditelné obě strže a pozůstatky těžby uhlí a opuky. Kamenité terasové stupně severně od hradiště jsou pravděpodobně středověkého a novověkého stáří. Data ČÚZK Praha; zpracoval D. Novák, 2014.

↘ Výzkum valu v západní části hradiště v r. 1977. Podle Z. Smrže, archiv ARÚP, FT-12777.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.